

Agrese vůči pedagogům narůstá. A to i ve školce

Autor: Marie Těthalová | Datum: 7.3.2012 | Vydání: 3/2012

Ve výroční zprávě České školní inspekce se dočteme, že už v mateřských školách se řeší problémy s rizikovým chováním dětí. Napadání učitelek, poškozování vybavení nebo krádeže, to trápí některé školky.

Řešení není jednoduché, zákazy a tresty často nezabírají. Navíc „akce vyvolává reakci“, takže čím více na děti „tlačíme“, tím může být jejich chování horší. A stojí také za to zamyslet se nad tím, co vlastně je tím rizikovým, problémovým chováním. Podle speciální pedagožky PhDr. Zdeny Michalové Ph.D., to může být jakýkoli typ chování, které se učitelům v rámci jejich školské instituce jeví jako problémové. S jakými projevy problémového chování se podle zkušeností Zdeny Michalové můžeme setkat u předškolního dítěte? „Odmítání předložené práce či nabízené aktivity, potyčky s ostatními dětmi, odcházení ze třídy bez dovolení, nerespektování učitelky či doma rodičů, agresivita slovní i fyzická vůči dětem, někdy i dospělým, autoagrese, ničení věcí, lež, krádež. U lži a krádeží je však potřebné k jejich hodnocení přistupovat s nadhledem. Musíme vždy vzít v úvahu věk dítěte, jeho celkovou vyspělost, kontext situace, v níž ke lži či krádeži došlo. Musíme zvážit, zda dítě mělo ze svého činu skutečně nějaký prospěch a zda se nejednalo spíše o nějaké nedorozumění, omyl, neschopnost oddělit od sebe fantazii od reality. Nelze samozřejmě zpochybnit, že dnešní děti mají více příležitostí dříve sociálně dospět, tudíž i některé jejich projevy v chování mohou být u některých z nich rafinovanější a vymykající se teoretickým poučkám z odborných pramenů. Každopádně vždy je dle mého názoru nejpodstatnější zjednat nápravu toho, co se stalo a nikoliv se spokojit nějakým a mnohdy nelogickým neadekvátním trestem. Dítě se musí způsobem přiměřeným jeho věku podílet na odstranění problému, který způsobilo,“ vysvětluje Zdena Michalová, která působí jako vedoucí speciálně pedagogického centra při ZŠ pro žáky se specifickými poruchami chování.

Může to být ADHD

O tom, že problémové chování může souviset s ADHD, nelze podle Zdeny Michalové pochybovat. „Nemůžeme ale tvrdit, že každé dítě s ADHD se nutně musí vyznačovat problémovým chováním. Spíše si řekněme, že je výchovně náročnější, bývá extrémně živé, neúčelně aktivní, náladové,“ vysvětluje speciální pedagožka. „U dětí s touto poruchou nejčastěji nastávají výraznější problémy v souvislosti se začleněním do kolektivu vrstevníků a s nutností respektovat a přizpůsobit se určitým pravidlům a omezením, což ony vzhledem k své spontánnosti a menší sociální zralosti ve srovnání se stejně starými dětmi těžce nesou. Hlavní příznaky ADHD – hyperaktivita, narušená pozornost a impulzivita – se zřetelně projevují a vedou až ke školnímu selhávání. Dítě s ADHD vyžaduje od svých vychovatelů mnoho bezbřehé trpělivosti a vytrvalosti, zvýšenou dávku pozornosti, přiměřené tolerance, ocenění snahy a láskyplné důslednosti. Dnešní doba s sebou v otázkách výchovy nese stírání

role rodiče a dítěte. Pokud se snaží rodič být dítěti hlavně a pouze kamarádem a neurčí mu hranice chování, může se lehce stát, že z dítěte – jak říká Jiřina Prekopová – stane tyran rodiny.

O ADHD se mluví jako o „módní diagnóze“, někdy slyším, že ji dostane „každý nevychovaný spratek“. Co o tom soudí Zdena Michalová? „To je poměrně častý názor. Dříve byla ‚módní diagnózou‘ dyslexie, nyní více než ADHD Aspergerův syndrom... Celý školský systém vede i odbornou veřejnost svým systémem k přidělování diagnóz, a lékařská diagnóza, tedy ADHD, je v současnosti srozumitelná všem zúčastněným, jejím prostřednictvím si vysvětlujeme důsledky určitého jevu u dítěte... Pro vlastní práci s dítětem je název diagnózy pouhým názvem, neřeší, jak konkrétně by se k tomu kterému dítěti mělo přistupovat, aby bez ohledu na onu diagnózu se jeho chování zlepšilo. Proto zastávám názor, že diagnózy by se přidělovat neměly, zdá se mi to dost zbytečné. Na druhou stranu diagnózu ADHD totiž není zcela snadné určit. Je vždycky závislá i na tom, do jaké míry její projevy zasahují do každodenního života jedince. Proto je nutné kromě fyzického a psychického vyšetření dítěte vyhodnocovat také informace od osob, se kterými přichází dítě do styku. Především pak od rodičů a učitelů. Domnívám se, že pokud se nedodrží správný postup a dítě neprojde komplexním, multidisciplinárním vyšetřením, může být i nevychovanost zaměněna za ADHD a diagnóza přidělena neprávem. Pro okolí nejnápadnější jsou děti s převládající nadměrnou aktivitou a impulzivitou. Děti, u nichž převažuje pouze narušená pozornost, působí spíše jako zasněžené, pohodlné, málo snaživé, nedbalé. Takže i ona různorodost projevu navenek funguje jako možný ‚sběrný koš‘ pro děti s problémy v chování, o kterých se říká, že jsou hyperaktivní apod. – a přitom nikdy neprošly žádnou diagnostikou a tvrdí to o nich pouze jejich příbuzní. Nejen pro okolí, ale i pro rodiče samotného lépe zní, když řekne, že jeho dítě je hyperaktivní než nevychované... Přitom ono přidělení diagnózy je pouhým prvním krokem v běhu na dlouhou trať, kterou představuje ovlivňování projevu chování takového jedince.“

Každé dítě je originál

Teorie, povědomí o komplexnosti diagnózy a o jejím stanovení je jedna věc. Učitelé a rodiče ale s dítětem, které se nechová podle očekávání, musejí pracovat a žít. Jak si s tím mají poradit? „Každé dítě je jedinečné a jeho určité odchylky od nastavené normy musíme v první řadě přijmout jako skutečnou danost, až potom budeme schopni přistupovat přirozeněji k jeho vedení a ovlivňování. Každé dítě se rodí s určitým biologickým a nervově psychickým vybavením. Za činitele vývoje považujeme souhrn jeho vrozených předpokladů pro jeho další rozvoj, což znamená jistou strukturu a kvalitu nervové soustavy včetně jejich typologických zvláštností a podobně, což samozřejmě může ovlivňovat efektivitu našeho výchovného působení. Pokud se však problémy v chování objeví, v první řadě považuji za nezbytné si s klidnou hlavou probrat veškeré okolnosti ovlivňující konkrétní chování dítěte a reálné možnosti jeho vychovatelů toto chování ovlivňovat. Nesnažit se plýtvat časem na odhalování příčin, proč se dítě chová tak a tak, ale spíše se zaměřit co udělat proto, aby se jeho projevy zmírnily, sledovat jeho pokroky, podporovat ho. Jen některá opatření směrem do budoucna mohou souviset s vlastními příčinami nevhodného chování. V podstatě zastávám názor, že žádné nebo téměř žádné doporučení, jak dítě vychovávat a jak s ním pracovat, nemůže být absolutně aplikovatelné na každé z nich. Obecně však platí nesoustředěvat se jen na obtíže, které nám dítě způsobuje, ale systematicky a za každou cenu vyhledávat radosti a pozitiva, která nám soužití s ním přináší. A dále nechtít veškeré obtíže v chování odstranit najednou, ale ovlivňovat je hezky postupně. Pokroky, to, co dítě zvládlo, ale i samotnou snahu řešit nějaký problém přiměřenějším způsobem, dokázat ocenit správnou pochvalou, neupozorňovat jen na nedostatky. Především vykonávat věci společně, i třeba opakovaně, je zbytečné se

vysilovat slovními lániím a napomínáním, účinnější bývá vzít dítě za ruku a společně dojít ke splnění vysloveného požadavku.“

Celý článek naleznete v tištěné podobě časopisu **Informatorium 3-8** č. 3/2012 nebo v [On-line archivu](#).